

**СВЯЩЕНИКИ ТА ВИХІДЦІ З ЇХНІХ РОДИН
У КОНТЕКСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ВЛАДИ
В УКРАЇНІ: ПСИХОЛОГІЗМ ЗОБРАЖЕННЯ У ПРОЗІ БОРИСА
АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА**

У статті аналізуються особливості зображення у творах Б. Антоненка-Давидовича умов, у яких опинилися священики, вихідці з їхніх родин у контексті суспільно-політичних подій, пов'язаних з громадянською війною, встановленням більшовицької влади на початку 20-х років ХХ ст. Розкривається специфіка моделювання образів героїв; акцентується на психологічній вмотивованості зображуваних письменником характерів.

Ключові слова: образ, психологізм, духовенство, священник, церква.

В статье анализируются особенности изображения в произведениях Б. Антоненко-Давидовича условий, в которых оказались священники, выходцы из их семей в контексте общественно-политических событий, связанных с гражданской войной, установлением власти большевиков в начале 20-х годов ХХ ст. Раскрывается специфика моделирования образов героев; акцентируется психологическая мотивация изображаемых писателем характеров.

Ключевые слова: образ, психологизм, духовенство, священник, церковь.

The paper analyzes the specificity of representation the condition of the clergy in the context of social and political events in B. Antonenko-Davydovych's works (civil war, expansion of bolshevism) at the beginning of the 20-th century. The paper explores the specificity of modeling the images of heroes.

Key words: image, psychologism, clergy, priest, church.

Суспільно-політичні події, пов'язані з захопленням більшовиками влади в Україні, позначилися на всіх соціальних сферах, зокрема й на церковному житті, у результаті чого кардинально змінилося значення й роль церкви, статус духовенства. Нова влада поширювала антирелігійну пропаганду: суспільству нав'язувалися уявлення про реакційну роль релігії, церкви та духовенства. Хоча діяльність церкви не була заборонена офіційно, проте її функції штучно звужувалися, церковне майно підлягало конфіскації, руйнувалися храми, переслідувалися віруючі та духовенство (конституцією СРСР 1925 р. духовенство фактично було позбавлене громадянських прав). На основі атеїстичної ідеології, приписування священослужителям антирадянської діяльності, поширювалося вороже ставлення до церкви, ускладнювалися умови життя й діяльності духовенства (зокрема, священники підлягали обов'язковій реєстрації, а для здійснення богослужіння вимагалася довідка у відповідному державному органі; влада різними способами заохочувала складання сану й особи, які йшли на це, отримували матеріальну допомогу, звільнялися від сільськогосподарського податку). У зв'язку з умовами, у яких опинилося духовенство у процесі встановлення більшовицької влади, позитивний образ духовного діяча фактично

зник з літератури; про священників, церкву й релігію писали негативно (твори Остапа Вишні, Ірини Вільде, С. Тудора, П. Козланюка), або ж узагалі боялися згадувати, що ще раз засвідчує тісний зв'язок суспільно-політичних обставин та літературного процесу. Правду про духовенство й церкву за більшовицької влади й тоталітарного режиму мали можливість висловлювати хіба що письменники-емігранти – В. Винниченко («Слово за тобою, Сталіне!» (1950), І. Багряний («Сад Гетсиманський» (1950)). Становище духовенства в умовах поширення більшовицької влади, особливості ставлення більшовиків до священників та вихідців з їхніх родин мав сміливість відтворити й самотній, з трагічною долею письменник – Б. Антоненко-Давидович (1899–1984). За реалістичне, без ідеологічного перекручування зображення життя, письменник відбув покарання у сталінських концтаборах (заарештований у 1935 р., а звільнений у 1957 р.), зазнав переслідування й перехід з виданням й перевиданням своїх творів й після повернення із заслання. Так, твори Б. Антоненка-Давидовича «Тук-тук...» (1925) й «Спокуса» (1967) за правдивість відтворення у них реалій тогочасного життя, зокрема становища церкви, священників та вихідців із їхніх родин за більшовицької влади, зазнали проблем з публікацією, перевиданням, сприйняттям критики, не просто йшли до читача. Зокрема, повість «Тук-тук...» була надрукована 1925 року в журналі «Червоний шлях» (№ 8), а наступного року вийшла окремою книжкою у київському видавництві «Час», проте представники радянської критики негативно сприйняли твір, навіть у 1967 році П. Мисник не рекомендував його до перевидання, оскільки, на його погляд, повість суперечила радянській дійсності, була «неправдивою» [1: 734]. Така реакція критики була зумовлена тим, що письменник у розкритті ставлення більшовицької влади до вихідців із родин духовенства, священників та релігії загалом, орієнтувався на життєву правду, а не на радянську ідеологію. Твір «Спокуса», за відтворення у ньому неоднозначний, трагічний образ священика, який не сприймає стратегій більшовиків, замислюється над природою добра і зла, а також за розкриття значення церкви та духовенства у складні моменти історичного процесу й людського буття, теж не був схвально сприйнятий радянською критикою: твір надрукували у журналі «Дніпро» в 1969 році, проте 3 жовтня того ж року з'явилася доповідна тодішнього секретаря ЦК ЛКСМУ О. Капто ЦК КПУ про виявлену в журналі «крамолу» [2: 637], тобто твір Б. Антоненка-Давидовича, який, з погляду партійного функціонера, ідеалізував духовні цінності церкви, демонстрував захоплення соборами, що суперечило офіційній ідеології щодо церкви й духовенства.

Негативне ставлення більшовиків до релігії та священників зумовило непевність суспільного становища, постійну тривогу духовенства й членів їх родин. Так, приводом неспокою, душевного дискомфорту героя повісті «Тук-тук...» – телеграфіста Василя Григоровича Гусятинського – є графа в анкеті, у якій треба вказати соціальне походження. Василь Григорович, як син священика, «почував, що не все в нього гаразд, почував себе перед кимось винним, знав, що виповзає наверх сама що не є контрреволюція, дурман, опіуми, темрява [...]» [3: 238]. Герой розуміє, що через своє соціальне походження він опинився ніби поза межами суспільства, став мимовільним злочинцем. Написавши в анкеті, що він син «дуже бідного священика села Вербівки» [3: 238], герой відчув, що оте «„священика” лягло чорним докором на білій анкеті й заповонило все попереднє й дальніше. Василь Григорович аж жажнувся чіткості й розміру своїх літер; здавалось, вони закричать зараз на все горло вищериним ротом: „Син священика, священика! По-

пович! Ага!..» і понесуть цю прокляту звістку до кімнати місцкому, де дожидає анкети невідомий чоловік у шкурятній тужурці» [3: 238–239]. На прикладі життєвої історії свого героя письменник розкриває становище маленької людини у контексті нових суспільно-політичних подій після революції й громадянської війни, у вирі яких змістилися суспільно-політичні, морально-духовні акценти: духовенство з суспільного статусу інтелігенції перейшло у ранг «ворогів народу», а релігія стала «опіумом для народу». Прагнучи не втратити роботу, своє суспільне значення, залишитися «на плаву» життя, Василь Григорович намагається приховати своє соціальне походження, соромиться свого батька-священника. Герой почуває відчуженість, нерозуміння, адже перевернулося «шке-реберть усе дотеперішнє його життя [...] і навіть запах колишньої святості Різдва, Великодня й храмового Спаса тепер ніби одгонив йому нафталином („опіум для народу”)» [3: 247–248]. Думки героя, його намагання розібратися у стратегіях нової влади, у тому, чому зневажена роль духовенства, увиразнюють трагізм становища церкви й священників за більшовицького режиму. При згадці про батька-священника, Василь Григорович «скептично й гірко подумав: „Попували ви, тату, сорок вісім літ, дослужились камилавка й наперсного, а все надарма: „опіум для народу”. Але враз розсердився й буркнув: – Теж державні будівельники, можна сказати, – церкви зачиняти!» [3: 242].

Опинившись не межі старого й нового ладу, герой відчуває неможливість зректися звичаїв, колишнього життя, у якому був батько-священник, віра в Бога, церква, й, водночас, усвідомлене нездатність пристосуватися до нових умов, політики нової влади, яка зневажає релігію, церкву, духовенство, сприймає людину як гвинтика системи. Все це формує маргінальну свідомість, поглиблює ситуацію відчуження, у якій слабкій, маленькій людині, не здатній на протест та боротьбу, залишається скоритися: «З новим треба погодитись, але батьків наперсний, колишній Спас і можлива пенсія не дозволяють... Василь Григорович може тільки безнадійно і мовчки, винувато й боязко скоритись...» [3: 248]. Не маючи сміливості відстоювати власні погляди, не сформувавши чіткої позиції, розгублений та відчужений, Василь Григорович залишається безсилем перед некультурним, нахабним та самовпевненим «комуністишкою» [3: 247] Трохимом Загорульком – своєрідним уособленням більшовицької влади та її методів. На його насмішки з приводу релігії, поради «антирелігізуватись», Василь Григорович лише боязко заперечує, а то й не реагує, адже відчуває зневажливе і зверхнє ставлення до себе, до своєї доньки. Відтак, письменник розкриває, з одного боку, ставлення більшовиків до релігії, Бога, духовенства, а з іншого – показує типове сприйняття вихідцями з родин священників нової влади: «Вони зруйнували все і відбудовують по-своєму. Вони зневажали Бога і Бог мовчить. Мовчить увесь світ, бо на версі стоїть розхристаний, непереможний більшовик. Він зможе взяти Бога за бороду! [...]. Вони зможуть усе. Це справжні чорти» [3: 253].

Почуття нерозуміння, страху, відчуження, які переживає Василь Григорович, формують ситуацію абсурду: вважаючи більшовиків «чортами», безбожниками, руйнівниками, Василь Григорович, водночас, хрестячись і молячись перед сном, прохає Бога, щоб його сина Сашу прийняли до комсомолу («[...] з вірою прошепотів: – Господи! Милосердний Господи! Допоможи ж, щоб Сашу прийняли до комсомолу...» [3: 254–255]). У цьому чи не найяскравіше увиразнюється абсурдність і трагізм становища людини, яка опинилася на маргінесі суспільного життя, відчуває відчуження від незрозумілого їй нового світу, страх за себе й своїх дітей, а відтак, не відрікаючись старого, прагне вижити, адап-

туватися до нового життя, хоча воно їй незрозуміле й вороже. Трагізм поглиблюється усвідомленням того, що минуле, в якому було все зрозумілим й затишним, уже не повернеться. Це герой відчуває, слухаючи у пивниці скрипкову мелодію, яка повертає його у «втрачений рай», в якому він був сам собою, самодостатньою особистістю з почуттям національної приналежності: «[...] рідна, знайома з далеких вербівських літ, мелодія донеслась до Василя Григоровича. [...] З туману забуття, через довгі телеграфічні роки, перед Василем Григоровичем уставив його власний загублений рай, далека барвіста, запашна Вербівка й молоді роки під батьківським дахом попівського дому. [...] Хто він? [...] – Українець? А справді?.. Ні, ні, то могло б бути тільки там, під вербівськими вербами, що нагадували гетьманщину й козаків... А тут немає „Переписувач, дописувач, з огляду” – то не Україна. І потім – українізація?.. Це від сіонських мудреців і штабу! Ні, він не буде тут! Та його й немає тепер, то зовсім інше – „товариш Гусятинський” і скорочення штатів» [3: 271–272]. Спроби «влитися» у вир нового життя не вдаються героєві, адже він не може зрозуміти нові принципи виживання, не може узгодити тенденції нової епохи з минулим. Відтак, почуття розгубленості змінюється страхом, пошуком винних (більшовики, новий телеграфічний апарат «Клопфер»), врешті, відчуженням та байдужістю. Знищений морально, нікому непотрібний син священника прагне зникнути від людей, які змогли пристосуватися, знайшли собі місце в новому житті, від світу, який став ворожим до нього: «Треба втекти від людей, від їхніх свят, революцій, вимог... Треба вислизнути від їхніх запитливих, підозрілих очей. Треба, щоб ніхто не помічав і не чув» [3: 277]. Психологічно вмотивованим є те, що в такому стані Василь Григорович, блукаючи в напівсонні знайомих місцях міста, відчуває, що його найбільше приваблює цвинтар, адже там «тепер тепло, як і під шинелею. В могили тихо і ніщо не турбує» [3: 278].

Цікавий образ священника – соборного настоятеля отця Йосипа Федоровського – розкрито у творі «Спокуса». Образ отця Йосипа, історія, яка з ним сталася, мають реальне підґрунтя, на що вказував сам Б. Антоненко-Давидович у листі до Д. Чуба (Нитченка) від 9 березня 1970 року: «Між іншим, такий випадок з священником, як то описано наприкінці мого твору, був справді в Охтирці 1919 року, як мені оповідала моя мати. Мене він зацікавив тоді, але треба було до голого факту створити психологічне вмотивування, що я й спробував зробити через кілька десятиліть...» [4: 35]. Письменнику справді вдалося змоделювати трагічний, психологічно вмотивований образ священника, на долю якого випали складні випробування, зумовлені суспільно-політичними, родинними чинниками. Образ отця Йосипа у творі розкривається різними засобами: через авторську характеристику, відтворення внутрішнього мовлення героя, репрезентацію сприйняття оточуючих, що сприяє формуванню цілісного, багатогранного й психологічно переконливого людського характеру.

Про схильність отця Йосипа до неординарного мислення, про здатність «впадати в ересь» свідчить його зовнішній вигляд, описуючи який, а також відтворюючи «гріховні роздуми» [5: 442] героя, письменник тим самим готує читача до того, що має статися з отцем Йосипом, вмотивовує еволюцію його характеру: «Велика кучма чорного, як крило ворона, волосся на голові, чорна, густа, як у цигана, борода й темні, але гарячі, мов дві вуглини очі, надавали йому фанатичного вигляду. Такі пастирі часом самочинно знаходили чудотворні ікони там, де їм не належало об'являтися, впадали в ересь, тлумачили на свій лад святе письмо й, стаючи лжепастирями, каламутили людність і завдавали потім

спархальним владикам чимало клопоту» [5: 444]. Психологічні процеси, які відбуваються з героєм, викликані різними зовнішніми й внутрішніми чинниками і є важливими як для розуміння образу, так і для вмотивування фінального епізоду. На цьому наголошував Б. Антоненко-Давидович у вже цитованому листі до Д. Чуба (Нитченка): «Мені вельми приємно, що Ви сприйняли моє оповідання „Спокуса” в психологічному плані. Тільки з таких міркувань воно й писалося [...]» [4: 35]. Відповідно, в моделюванні образу отця Йосипа ключову роль відіграють психологічні аспекти образотворення. Письменник відтворює переживання героя, викликані його боротьбою зі спокусами, які його переслідують на життєвому шляху. Отець Йосип виявився стійким до спокус грошолоубства, користолоубства й марнославства, адже «не торгувався за хрестини, вінчання й похорон, задовольняючись тим, що дадуть, а часом навіть вертав бідному назад його нужденну лепту. [...] Він міг забагатіти з того, якби піддався спокусі диявола користолоубства, але той не мав над ним сили. [...] Міг би зтягти отця Йосипа в свої тенета й диявол марнославства [...], але й цей диявол мусив поступатися перед мужицькою непохитністю колишнього злидня-паламарчука» [5: 454–455]. Водночас, іншим спокусам отця Йосип не міг опиратися. Однією із спокус, своєрідним випробуванням, що робило героя нещасливим у родинному житті, були постійні підозри й ревності, викликані поведінкою дружини. Життєві негаразди, пов'язані з нещасливим подружнім життям, постійними ревностями, поглиблювалися хвилюваннями за долю синів, які поринули у вир революційних подій, громадянської боротьби, ставши по різні сторони: «[...] старший тягне за Денікіна й Росію, середульший – за Україну з Петлюрою, а молодший – за комуну з Леніним і Гуревичем... Сатана, не змігши зруйнувати дощенту сім'ю отця Йосипа через свої підступи до Маргарити, тепер брав свою на синах» [5: 462]. Те, що його сини активно беруть участь у громадянській боротьбі та ще й по різні сторони, отець Йосип вважав ще однією спокусою, випробуванням на стійкість. Особливо непокоїть отця Йосипа його найменший син Яків, котрий вдався до співпраці з більшовиками, тобто, на переконання отця Йосипа, піддався впливові ворожих сил, потрапив «в тенета сатани» [5: 467].

Моделюючи складний, драматичний образ священика, Б. Антоненко-Давидович розкриває психологічний стан людини, яка стала свідком громадянської війни, зміни влади, зміщення морально-етичних, суспільно-політичних акцентів, яка пережила родинні трагедії й болючі пошуки відповідей на суперечливі питання. Образ священика, який негативно ставиться до більшовиків, не був схвально сприйнятий радянською критикою, про що зазначалося на початку статті. З іншого боку, священик, який намагається знайти відповіді на суперечливі релігійні питання, який прагне не лише вірою а й розумом збагнути сенс того, що відбувається й, врешті, не витримавши боротьби зі спокусами, стає нездатним адекватно сприймати події, не міг подобатися й представникам офіційної церкви. Передчуваючи однобічне тлумачення образу отця Йосипа, Б. Антоненко-Давидович писав у листі до П. Кравчука від 13 жовтня 1969 року: «Чи Вам доводилося бачити № 8 „Дніпра” з моїм оповіданням „Спокуса”? Клерикали, певно, будуть мене лаяти за „безбожність”, але вони, здебільшого, люди обмежені й не збагнуть філософії цього твору» [6: 618]. Складність образу отця Йосипа, неоднозначність його трактування зумовлені психологізмом, філософічним підтекстом, адже письменник розкрив світосприйняття й психологію неординарної особистості, яка не пливе за течією життя й не сприймає все на віру, а намагається осмислити те, що відбувається у родині

й у суспільстві, пояснити приховані зв'язки між подіями, досягнути власний душевний стан. Осмислюючи буремні суспільно-політичні й родинні події, отець Йосип замислюється над причинами зла, над сенсом спокусу, які переслідують людину й можливостями їх подолання. Роздумуючи про суперечливі аспекти християнського вчення, отець Йосип намагається зрозуміти, чому Бог допускає зло, прагне логічно пояснити те, що раніше беззастережно сприймалося на віру. Так, міркуючи про гріх Єви, він шукає логічних пояснень: «Але хіба пізнавати – гріх? Так, не пізнавши зла, не оціниш добра! Зіставляючи протилежні явища, людина доходить до істини. Як же бог, творячи першу людину за своєю подобою, не передбачав людського природного прагнення пізнавати й допустив диявола спокусити їх?» [5: 442]. Те, що в нього, священника, виникають думки, які ставлять під сумнів Біблійні істини, отець Йосип розглядає як спокусу, боротися з якою він не має сили, а тому «новому посланцеві сатани – дияволіві лжемудрості не міг дати належного одкоша» [5: 455].

Хоча отець Йосип запевняв своїх парафіян, що церква не втручається у політичне життя, проте, живучи у період буремних суспільно-політичних подій, герой не міг не зазнати їх впливу на своє родинне життя й власний психологічний стан. Отець Йосип, як церковний діяч, мав стояти осторонь політики, водночас, він захищає основи старого ладу, не сприймає більшовиків, вважає їх «безвірниками» [5: 458], а їхню політику – «сатанинським витвором, для якого нема нічого святого, нічого законного» [5: 457]. Невипадковим йому видається те, що саме під час намагань більшовиків установити свою владу гімназістам дали завдання вивчати «Демона» М. Лермонтова: «– „Цар пізнання і свободи“! – саркастично проказав отець Йосип і подумки вигукнув: „Та це ж більшовицький ідеал! Наче з сьогоднішніх газет та відозв узятий!“» [5: 441]. Замислившись над рядками твору М. Лермонтова, отець Йосип залицьбується у роздуми про суть метафізичного та суспільного зла, намагається дати відповідь, чому Бог допустив більшовиків, «слуг сатани» [5: 458], до влади. Суперечливі питання, які не дають спокою отцю Йосипу, переконують його у хиткій межі між добром і злом, вірою та розумом, у складній діалектиці буття й обмеженості людського пізнання. Все це спричинює те, що отець Йосип поступово піддається чи не найстрашнішій для нього спокусі – втраті віри. Покаранням за це герой вважає відсутність відповідей на свої молитви. Так, отець Йосип широко вірив, що Бог почує його прохання не забирати у нього сина Якова, котрий вступив у зв'язки з комсомолом і більшовиками. Проте, на вечірньому богослужінні напередодні Трійці отця Йосипа повідомляють, що Яків пішов з комсомольцями на фронт. Те, що Бог не відповів на його благання, стало для отця Йосипа останнім випробуванням, яке він, виснажений боротьбою з численними спокусами, тривогами, не зміг витримати. Не маючи змоги раціонально пояснити суперечності християнського вчення, не отримавши відповіді на свої молитви, отець Йосип втрачає віру у всемогутність Бога й визнає, що зло сильніше: «Ні, ти не воскрес, ти – мертвий бог [...]. Хіба б ти не зглянувся на мою біду й не зберіг би мого сина Якова, якби переміг ти, а не сатана!..» [5: 471]. Разом із вірою у Бога отець Йосип втрачає й розум, а тому під час богослужіння проголошує: «– Миром править сатана!» [5: 472]. Таким чином, стверджується ідея про те, що як без віри, так і без розуму людське буття втрачає свій сенс й часто, як це й сталося з героєм твору, втрата віри у те, що досі сприймалося беззаперечно, було святим, своїм наслідком має й втрату розуму.

Промовистим фактом є те, що твір «Спокуса» був написаний 1967 року, тобто за рік до виходу в світ роману «Собор» (1968) О. Гончара, в якому на прикладі зачіплянського собору виразно показано стан церкви та релігії під час панування радянського режиму. Твір «Спокуса» Б. Антоненка-Давидовича можна вважати предтечею Гончарового «Собору»: письменник показує, що суспільно-політичні події, зокрема революція, громадянська війна, зміна влади, поширення більшовицької ідеології негативно позначилися на релігійному житті, на долі духовенства, адже «через безвірну владу почали хитатися підвалини церкви» [5: 444]. Суспільні зміни й політичні катаклізми втягнули церковнослужителів у вир боротьби, «кинули багато кого з духовництва на захід, де готувались до чогось польські легіони, а ще більше – на південь, де громадилися офіцерські полки генерала Денікіна» [5: 443]. На прикладі образу отця Йосипа Б. Антоненко-Давидович розкриває не лише ставлення більшості тодішнього духовенства до більшовицької влади, а й показує сприйняття духовенства більшовиками. Показовим у цьому сенсі є те, що представники більшовицької влади розстріляли монастирського ігумена й архімандрита [5: 465, 470]. Хоча отець Йосип залишався соборним настоятелем, проте відчував тривогу, адже «після розстрілу архімандрита він сподівався дальших ударів по духовництву саме на себе» [5: 470], а в тому, що на його житті досі не позначилася діяльність більшовиків, вбачав роль свого сина Якова, який, вступивши у зв'язки з більшовиками, міг захищати батька перед ними.

У своєму творі Б. Антоненко-Давидович акцентує на ролі церкви та духовенства у складні моменти людського життя, у переломні періоди історії, які найчастіше драматично позначаються на долі окремої людини. Так, в атмосфері невизначеності, очікування чогось страшного люди тягнуться до церкви й саме там шукають захист, спокій і розраду: «Прийшли крамарі, яким через страх не сидіться в крамниціях, прасоли й кабанники, яким не можна виїхати з міста, але й небезпечно перебувати вдома, і ще якийсь невідомо люди, що мали свої причини шукати в церкві заспокоєння. Всі вони принесли до собору свої страхи й тривоги [...]» [5: 469]. Вселяють віру й сподівання на краще і слова соборного настоятеля – отця Йосипа, який наперекір усім тривожним подіям говорить людям про Божу благодать й вони вірять йому: «Не може не дійти до бога молитва такого достойника й не захистити православних християн від страшної небезпеки, що зависла над містом, де вже почалися арешти й труси» [5: 469]. Тривогу й безнадію відчувають парафіяни після того, що сталося з отцем Йосипом, який, не витримавши численних спокус, тривога за долю синів, не зміг пояснити логіку суспільно-політичних подій та знайти раціональне пояснення суперечливих християнських тверджень, втратив віру й розум: «– Якщо вже отець Йосип рішився розуму, то що буде з нами, грішними?..» [5: 473].

Отже, у творах Б. Антоненка-Давидовича «Тук-тук...» та «Спокуса» образи представників духовенства, вихідців із їх родин відтворені засобами реалістичної поетики та психологічного письма, розкриваються у контексті складних суспільно-політичних, родинних, морально-етичних колізій, що поглиблює їх психологічну вмотивованість, формує багатогранність художнього відтворення людських характерів. Проаналізовані твори письменника – правдиве, психологічно переконливе свідчення драматичної історії церкви за радянської влади, становища духовенства й вихідців з їх родин у складних умовах боротьби за владу, поширення більшовицької ідеології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко-Давидович Б. Твори: У 2 т. / Б. Антоненко-Давидович. – К.: Наукова думка, 1999. – Т. 1. – 1999. – 744 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Твори: У 2 т. / Б. Антоненко-Давидович. – К.: Наукова думка, 1999. – Т. 2. – 1999. – 656 с.
3. Антоненко-Давидович Б. Тук-тук... / Б. Антоненко-Давидович // Антоненко-Давидович Б. Твори: У 2 т. – К.: Наукова думка, 1999. – Т. 1. – 1999. – С. 237–278.
4. Антоненко-Давидович Б. 200 листів Б. Антоненка-Давидовича / Передмова та примітки Д. Чуба. – Мельборн: Видавництво «Ластівка», 1986. – 272 с.
5. Антоненко-Давидович Б. Спокуса / Б. Антоненко-Давидович // Антоненко-Давидович Б. Смерть; Сибірські новели; Завищені оцінки: Повісті, новели, оповідання / Упоряд. Б. О. Тимошенко; Передм. Л. С. Бойка. – К.: Радянський письменник, 1989. – С. 437–473.
6. Антоненко-Давидович Б. Нащадки прадідів / Б. Антоненко-Давидович / Творчу спадщину розшукав, зібрав, підготував до друку і прокоментував Л. Бойко. – К.: Видавничий дім «KM Academia», 1998. – 696 с.

УДК 821.161.1-06

Подгурская И.А.
(Харьков, Україна)

ЖЕНСКИЕ ОБРАЗЫ В ПОВЕСТИ БОРИСА ПИЛЬНЯКА «КРАСНОЕ ДЕРЕВО»

Стаття присвячена дослідженню жіночих образів в повісті Б.Пільняка «Червоне дерево» і пов'язаної з ними специфічної жіночої проблематики. Автор аналізує специфічні особливості предметно-образної структури твору, зумовлені складною, новаторською для літератури того часу проблематикою.

Ключові слова: жіноча доля, суспільна мораль, проблематика.

Статья посвящена исследованию женских образов в повести Б.Пильняка «Красное дерево» и связанной с ними специфической женской проблематикой. Автор анализирует специфические особенности предметно-образной структуры произведения, предопределенные сложной, новаторской для литературы того времени проблематикой.

Ключевые слова: женская судьба, общественная мораль, проблематика.

The article is devoted to the research of women characters and related specific problems in the story «Mahogany» by B.Pilynyak. The author analyses the special types of women characters in the work, predefined with a difficult and innovative for the literature of that time range of problems.

Key words: women fate, morality, range of problems.

© Подгурская И.А., 2012